

VEILEDNINGSHEFTE

Plan overgang barnehage skole

Haugesund kommune

OVERGANG BARNEHAGE-SKOLE

NÅR	HVEM	HVA
September	1. Barnehagestyrer/ daglig leder	Innhenter tillatelse fra foreldre/ foresatte til å gjennomføre overgangssamtaler med skolen, for de barna det gjelder/ evt. ved behov. Kopi PPT for barn som har vedtak (vedlegg)
September	2. Rektor/ Skolen	Brev om innskriving hjem til foreldre/ foresatte og elev.
November	3. Barnehagestyrer/ Daglig leder	Sende oversikt til de skolene man har elever til iht eget skjema (vedlegg).
November	4. Ansvarsgruppens koordinator/ barnehagen	Barn/ elever med IP, evt. mål- og tiltaksplan samt minoritetsspråklige elever; samordningsmøte med ansvarsgruppe + evt. aktuell skole for å lette overgang barnehage-skole.
Februar	5. Rektor/ skolen	Seksjon skole/ bhg får skriftlig melding fra skolene om hvilke elever som har rett til spesialundervisning etter §5.1, samt minoritetsspråklige elever. <i>PPT frist for tilrådinga 20.februar</i>
Februar	6. Barnehagestyrer/ daglig leder	Oppretter kontakt for å avtale samarbeid om besøk og tiltak for å gjøre førskolegruppen kjent med skolen som ny arena.
Februar-mai.	7. Rektor	Informasjonsmøte for foreldre/ foresatte på skolen. Informasjon om skolen, SFO og andre samarbeidsinstanser på skolen.
Mai/ Juni	8. Barnehagestyrer/ daglig leder og pedagogisk leder for 6-åringene i bhg'en	Foreldresamtale Overføringsmøte m/ skolen, PPT, foreldre/ foresatte til barn med spesialpedagogisk oppfølging. Avtale dato for evt. oppfølgingsmøte (september)
Juni	9. Rektor/ kontaktlærere og SFO- leder	Besøksdag på skolen for barn og foreldre/ foresatte.
September	10. Skolen/ PPT	Oppfølgingsmøte for elever med IP, spesialpedagogisk oppfølging og minoritetsspråklige elever (skolen, foreldre, PPT evt. barnehagen og andre.)

INNHALDSFORTEGNELSE:

- PLAN OVERGANG BARNEHAGE/ SKOLE

- INNHALDSFORTEGNELSE
 - Innledning side 4
 - Kommentar til plan side 6
 - Kvalitetssikring overgang barnehage-skole for minoritetsspråklige elever (§2.8 elever). side 10
 - Kvalitetssikring overgang barnehage-skole for barn med spesialpedagogisk oppfølging. side 11
 - Fagområdet matematikk/ antall, rom og form. side 12
 - Fagområdet norsk/ kommunikasjon, språk og tekst side 13
 - Betydningen av barns utvikling av sosial kompetanse side 15
 - Samtykkeskjema side 16
 - Skjema fra barnehagene til skolene (oversikt elever) side 17

INNLEDNING – VEILEDNINGSHEFTE:

Plan for overgang barnehage-skole i Haugesund kommune ble utarbeidet i perioden desember 2007 til februar 2009. Prosjektgruppen besto av følgende representanter:

Anne Sveen Vaaga	Inspektør, Brakahaug skole
Margareth Solstrand	Avdelingsleder, Solvang skole
Hanne Jørgensen/ Espen Dahl	Avdelingsleder, Austrheim skole
Modgunn Sandvik	Enhetsleder, Solandsbakken barnehage
Lilly K. Husveg	Pedagogisk leder, Rufus barnehage
Tone Hellevang Dahl	Pedagogisk leder, IOGT barnehage
Maren E. Monclair Pedersen	Daglig leder, Udland FUS barnehage as

Evaluering av planen ble gjort våren 2011, med følgende representanter i gruppen:

Anne Sveen Vaaga	Inspektør, Brakahaug skole
Margareth Solstrand	Avdelingsleder, Solvang skole
Hanne Jørgensen	Avdelingsleder, Austrheim skole
Modgunn Sandvik	Enhetsleder, Solandsbakken barnehage
Maren E. Monclair Pedersen	Daglig leder, Udland FUS barnehage as
Jorunn Byrkjeland	Styrer, Villduen barnehage
Sigrid Solstrand	Styrer, Steinsfjellet barnehage
Linn Therese Erve	rådgiver, seksjon skole-barnehage

Veiledningsheftet er ment som et konkret arbeidsredskap som anbefaler hva femåringen bør få erfaring med innenfor områdene språk/tekst og kommunikasjon, antall/rom og form samt sosial kompetanse innen skolestart. Samtidig skal heftet gi relevant informasjon både til pedagoger i skole og barnehage om hva som vektlegges for 5-åringene det siste året i barnehagen, og hva som forventes av 6-åringen når den begynner på skolen.

Når det gjelder barn som har skolestart i andre kommuner, har ikke Haugesund kommune myndighet eller ansvar for å sikre disse barnas overgang fra barnehage til skole. I disse tilfellene oppfordres foreldrene til selv å kontakte aktuell skole for samarbeid og informasjon om sitt barns skolestart.

Alle femåringene som går i barnehage skal få erfaring med de fagområdene Rammeplan for barnehager beskriver. Veiledningsheftet tar utgangspunkt i hva Rammeplan for barnehager sier at barnehagen skal bidra til at barna får erfaringer med, samt hva Kunnskapsløftet har som kompetansemål ved 2.trinn. I tillegg til kommentarer til utarbeidet plan, har prosjektgruppen i veiledningsheftet valgt å fokusere på matematikk/ antall, rom og form, norsk/ språk, tekst og kommunikasjon, samt sosial kompetanse.

Veiledningsheftet inneholder også anbefalinger for samarbeid rundt minoritetsspråklige elever samt barn med spesialpedagogisk oppfølging, utover det forpliktende samarbeidet beskrevet i Plan for overgang barnehage-skole. Dette for best mulig å sikre kvalitet og kontinuitet for de barna som har behov og rettigheter i henhold til Opplæringsloven §.5 og § 2.8.

Prosjektgruppen håper veiledningsheftet kan bidra til å kvalitetssikre intensjonen i Plan for overgang barnehage-skole, gjennom å gi forslag til pedagogiske verktøy og aktiviteter for å best mulig forberede og inspirere barna til videre læring og utforsking i skolen. Samtidig er det viktig at pedagogene i barnehagen har tilgang til hensiktsmessige og spennende metodiske opplegg som kan skape entusiasme og læring gjennom lek og utforsking. I tillegg til målsettinger og metodiske opplegg, **kreves det voksen tilstedeværelse og engasjement!**

Heftet inneholder forslag til samtykke skjema til foreldre i forbindelse med overføring av pedagogisk dokumentasjon fra barnehage til skole, samt skjema for oversikt over elever fra barnehage til skole.

KOMMENTARER TIL PLAN FOR OVERGANG BARNEHAGE-SKOLE

I Kunnskapsdepartementets veileder "Fra eldst til yngst – samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole", påpekes det at kommunen har et overordnet ansvar for å koordinere samarbeidet mellom barnehager og skoler i kommunen, for å legge til rette for en best mulig overgang fra barnehage til skole. Kommunen skal legge premisser for samarbeidet, for å kvalitetssikre overgangen for alle kommunens barn, uavhengig om barnet har gått i kommunal eller private barnehage.

Både i Rammeplan for barnehage og i skolenes Læringsplakat, slås det fast at barnehage og skole skal samarbeide til barnets beste. Styrer/ daglig leder i barnehagen og rektor har ansvar for å sørge for at samarbeidet mellom enhetene fungerer best mulig.

På bakgrunn av dette opprettet Haugesund kommune høsten 2007, en prosjektgruppe sammensatt av fire representanter fra ulike barnehager, samt tre representanter fra ulike skoler i kommunen. Gruppen har utarbeidet en overordnet plan for overgang barnehage-skole. ***Den er blitt evaluert med tilpasninger våren 2011.***

Planen skal gjelde for alle barnehager og skoler – både private og offentlige virksomheter. Planen tar utgangspunkt i overnevnte veileder og er satt opp som et årshjul, med en mest mulig hensiktsmessig og naturlig fordeling av ansvar og oppgaver mellom skolene og barnehagene.

Kommentarer til årshjulet, og hensikten med de ulike punktene i planen.

Når:	Hvem:	Hva:	Veilederen sier:
Pkt. 1 September Året før skolestart	Barnehage- styrer/ daglig leder	<i>Innhenter tillatelse fra foreldre/ foresatte til å gjennomføre overgangsamtaler med skolen, for de enkeltbarna det gjelder.</i> <i>Kopi til PPT for de barna som har vedtak om spesialpedagogisk hjelp.</i>	At skolen får god informasjon om enkeltbarn og barnegrupper før skolestart, bidrar til at skolen bedre kan legge til rette for det individuelle læringsløp allerede fra skolestart. Informasjonen fra barnehagen må ha fokus på hva barnet/barna kan og mestrer, og på hva det kan trenge særskilt støtte til. Dersom barnehagen skal gi informasjon om enkeltbarn, skal foreldrene samtykke i dette. Foreldre har en lovfestet rett og plikt til å ta avgjørelser på vegne av barnet, jf. Barneloven § 30. Overgangen fra barnehage til skole skal skje i nært samarbeid med barnas hjem, og foreldrene må være med på å legge premissene for informasjonsoverleveringen. De må få innsyn i, og avgjøre hvilken informasjon som følger barnet over i skolen.
Pkt. 2 September	Rektor/skolen	<i>Brev om innskrivning hjem til foreldre/foresatte og elev.</i>	Seksjon skole/ bhg i samarbeid med skolene sørger for at brev om innskrivning med vedlegg blir sendt ut, i henhold til liste fra folkeregisteret. Frist for innskrivning er medio oktober.
Pkt. 3 November Året før skolestart	Barnehage- styrer/ daglig leder	<i>Barnehagene sender oversikt til de skolene de har elever til ved neste skolestart.</i> <i>Iht eget skjema.</i>	Kommunen har et overordnet ansvar for å se til at alle kommunens barn får en god overgang fra barnehage til skole. Om et barn går i privat eller kommunal barnehage, skal ikke være av betydning for det å skape en god overgang og skolestart for barnet. Mange barnehager har barn som skal til flere forskjellige skoler, og tilsvarende mottar mange skoler barn fra flere barnehager. Kommunen bør derfor ha et overordnet ansvar for å koordinere samarbeidet mellom de forskjellige barnehagene og skolene, slik at det legges til rette for en best mulig gjennomføring. Kommunene bør legge føringer for kontakt mellom styrer og rektor i samme opptaksområder/kretser.
Pkt. 4 November	Ansvars- gruppens koordinator/ barnehagen	<i>Barn/ elever med IP, evt. mål- og tiltaksplan samt –minoritetsspråklige elever; samordningsmøte med</i>	I Stortingsmelding nr. 16 vektlegges <i>tidlig innsats for livslang læring</i> . Tidlig innsats handler om at utdanningssystemet skal legge til rette for at alle inkluderes i gode læringsprosesser tidlig. Det handler både om at et barns

		ansvarsgruppe + aktuell skole, for å lette overgang barnehage-skole. Planlegge tiltak.	<p>læringspotensial ivaretas, støttes og utvikles på et tidlig tidspunkt, og at barnet får mulighet til å bygge videre på kunnskaper og erfaringer fra barnehagen i et videre skoleløp. God sammenheng skal ivareta barnets behov for trygghet i overgangsprosesser og bidra til at opplæringen tilpasses enkeltbarnet allerede fra første skoledag.</p> <p>Barn med behov for langvarige og koordinerte helse- og/eller sosiale tjenester har rett på en individuell plan. Fremtidig læringsløp og barnets og foreldrenes visjoner og ønsker skal nedfelles i planen. Individuell plan vil derfor være et viktig verktøy for å legge til rette for en god overgang fra barnehage til skole. For alle elever med spesielle behov, IP, IOP samt § 2.8-elever (flerspråklige) er det viktig i overgangen fra barnehage til skole, at det avklares hvem som har ansvar for hva, når og hvordan.</p>
Pkt. 5 Februar	Rektor/ skolen	Seksjon skole/ bhg får skriftlig melding fra skolene om hvilke elever som har rett til spesialundervisning etter §5.1, samt minoritetsspråklige elever	Kommunen har et overordna ansvar for å se til at alle kommunens barn får en god overgang fra barnehage til skole. For å få en samlet og god oversikt over elever med spesielle behov evt. NOA-elever, er det viktig at denne kunnskapen samles hos skolefaglig rådgiver.
Pkt. 6 Februar	Barnehage-styrer/ daglig leder	Oppretter kontakt for å avtale samarbeid om besøk og tiltak for å gjøre førskolegruppen kjent med skolen som ny arena.	<p>Gjennom å etablere kontakt mellom barnehagen og skolen, kan plan for samarbeid og overgang kvalitetssikres og forpliktes på en best mulig måte.</p> <p>Det oppfordres til at skolene deler barnehagens ansvar for initiativ, og gjerne lager rutine for skriftlig invitasjon til besøksdager for førskolegruppene i nærliggende barnehager.</p>
Pkt. 7 Februar/ mai	Rektor	Informasjonsmøte for foreldre/ foresatte på skolen. Informasjon om skolen, SFO og andre samarbeidsinstanser på skolen.	<p>Informerte og trygge foreldre, gir trygge barn! Når foreldre er godt informerte og positive, kan de lettere være med å bidra til å trygge og motivere barnet i forbindelse med skolestart.</p> <p>Foreldrene må få god informasjon om skolens forventninger om medvirkning og samarbeid, og samtidig må skolen lytte til foreldrenes forventninger.</p>
Pkt. 8	Barnehage-styrer/ daglig	Foreldresamtale	Ansvaret ligger på den enkelte barnehage og skole. Det må settes av tid for pedagoger i

Mai/ Juni	leder og pedagogisk leder for 6-åringene i bhg'en	Overføringsmøte m/skolen, PPT, foreldre/foresatte for barn med spesialpedagogisk oppfølging.	barnehager og skoler til sammen å gjennomføre overgangsmøter. Det forutsettes at foreldre/ foresatte deltar på disse møtene. Tidspkt. for høstens <i>oppfølgingsmøte</i> på skolen, vedr. barn med IP, mål- og tiltaksplan eller minoritetsspråklige elever, må avtales på overføringsmøte.
Pkt. 9 Juni	Rektor/ kontaktlærere og SFO-leder	Besøksdag på skolen for barn og foreldre/foresatte	Det legges opp til en besøksdag for barn og foreldre, hvor barna får møte kontaktlærer og rektor, får innblikk i skolens fysiske utforming, og treffe fremtidige medelever. Presentasjon og besøk til SFO må inkluderes i denne besøksdagen. <i>Veileder for samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole</i> , oppfordrer til å legge til rette for flere besøksdager og da gjerne i samarbeid med barnehagene. Å la barna/ elevene få mulighet til å bli fortrolige med de fysiske omgivelsene på skolen, er med på å bidra til å skape trygghet for barna i overgangen fra barnehage til skole.
Pkt. 10 September	Skolen/ PPT	Oppfølgingsmøte for elever m IP, spesialpedagogisk oppfølging og NOA-elever (skolen, foreldre, PPT evt bhg og andre.)	Overgangsprosesser er sårbare og kan støtte eller svekke et barns utvikling, selvilde og livs kompetanse. Målet er ikke å unngå overganger, for overganger er en del av livet. Målet er å unngå at de blir for store og å legge til rette for at barnet kan mestre dem og komme styrket gjennom dem. For å vurdere hvordan overgangen har gått og for eventuelt å justere tiltak etter oppstart i skolen, er et oppfølgingsmøte med alle involverte parter av stor betydning.

KVALITETSSIKRING OVERGANG BARNEHAGE-SKOLE – § 2.8 -ELEVER (minoritetsspråklige elever).

I tillegg til punktene i hovedplanen, anbefales følgende former for samarbeid og oppfølging (viktig med individuell tilpasning):

NÅR:	HVEM:	HVA/ HVORDAN:	KOMMENTAR:
September. Året før skolestart.	Pedagog i barnehagen	Kartlegging av barnets språkutvikling og begrepsforståelse. Forslag til metodikk: <ul style="list-style-type: none"> • Lær meg norsk før skolestart • Språkgrupper 	Fokus på generell språkutvikling og språkforståelse, vil gi barna et bedre utgangspunkt for
November	Barnehage	Informasjon til gjeldene skoler om hvilke §2-8 elever som skal til skolen.	
Januar	Skolen	Sende skjema til elever som kommer innunder § 2.8 i opplæringsloven til foresatte, med spørsmål om de ønsker morsmålsopplæring og særskilt norskopplæring.	
Mars	Pedagog i barnehage	Kartlegging av barnets språkutvikling og begrepsforståelse. Forslag til metodisk verktøy: <ul style="list-style-type: none"> • TRAS • Askeladden • Bamsetesten av Bo Ege 	Alle foreslåtte tester er beregnet på norskspråklige barn, og det vil derfor være naturlig at barn med annet morsmål scorer noe lavere ifht alder. Det vil allikevel gi et bilde av barnets mestringsnivå.
April	Barnehage	Foreldresamtale om skolestart	I denne samtalen kan barnehagen bl.a følge opp at foreldrene har fått og oppfattet, forespørsel om morsmålsopplæring og særskilt norskopplæring til sitt barn.
April	Barnehage Bredablikk skole	Dersom man gjennom egen observasjon/ kartlegging er usikker på barnets mestring av språk/ begrep med tanke på skolestart, kontaktes Bredablikk skole for drøfting av videre saksgang.	
Juni	Skolen	Kontakte foreldre/ foresatte til § 2.8 elever, om hvilke ønsker de har for sitt barns undervisning både når det gjelder morsmål og annen undervisning i skolen.	Avklare så nær skolestart som mulig, hva som er hensiktsmessig oppfølging av den enkelte elev.

KVALITETSSIKRING OVERGANG BARNEHAGE-SKOLE – BARN MED SPESIALPEDAGOGISK OPPFØLGING, som har et særs tilrettelagt tilbud i barnehagen.

I tillegg til punktene i hovedplanen, anbefales følgende former for samarbeid og oppfølging: (Viktig med individuell tilpasning og god dialog mellom foreldre, barnehage, PPT og skole).

NÅR:	HVEM:	HVA/ HVORDAN:	KOMMENTAR:
Fra 2 år før skolestart	Barn sammen med primærkontakt	Planlegger og avtaler besøk på aktuell skole, 2-3 besøk i løpet av våren. Vurderes individuelt.	Være med på aktiviteter – bli kjent med lokaler og fysisk miljø.
Mai/Juni	Kontaktlærer og assistent, evt. spesiallærer	Besøker barnet i barnehagen	Få innsikt i det miljøet barnet har vært i de siste årene før skolestart, samt hvordan barnehagen har tilrettelagt ifht. barnets behov.
August v/ skolestart	Pedagog fra barnehagen Primærkontakt fra bhg Kontaktlærer Spes.lærer/ assistent, PPT	Fagmøte: Gjennomgang av barnets funksjonsnivå, barnets portfolie/ mål- og tiltaksplan. Gode rutiner for tilvenning/ oppstart i skolen.	
August/ September	Elevens primærkontakt fra barnehagen	Ved skolestart vil det være å anbefale at personalressursen som har fulgt barnet i barnehagen, følger opp barnet ved skolestart i en overgangsperiode på inntil 1 uke.	

FAGOMRÅDET ANTALL/ ROM/ FORM – Femåringen bør erfare følgende:**Mål iht Rammeplanen kap. 3.7 og Kunnskapsløftets kompetansemål for 2.årstrinn:**

MÅL:	Innholdet:	Arbeidsmåter/ Forslag til metodiske opplegg:
<p>Matematiske begreper</p> <p>Kjenne til og forstå før-matematiske begreper.</p>	<p>Foran/ bak/ i midten, under/ over/ på, alle/ noen/ ingen, flere enn/ færre enn/ like mange, i dag/ i morgen /i går, runding/ firkant/ trekant, først/ sist, ned/ opp, innefor/ utenfor, forlengs/ baklengs/ fram/ tilbake, mange/ få, stor/ liten/ tung/lett osv.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gym - aktiviteter/ turer • Bøker/fortellinger • Samle, sortere, ordne og sammenligne. Gjøre ting i rekkefølge og lage grupperinger/ klassifisering • Digitale verktøy, som kamera og data/ dataspill • Rollelek (leke butikk, lage og bruke penger) • Lage søylediagram over f.eks antall og ulike målinger.
<p>Form og mønster</p> <p>Gjenkjenne og benevne ulike former; sirkel, trekant og firkant.</p> <p>Erfare ulike typer størrelser, former og mål gjennom å sortere og sammenlikne.</p>	<p>Erfare, utforske og leke med form og mønster.</p> <p>Gi barna impulser og design ved å utforske, oppdage og skape ulike former og mønstre.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperimentere og lage forskjellige figurer, former og mønster; bruke ulike formingsmaterieill; leire, kitt, sand, mosegummi, papir • Undersøke forskjellige former, figurer og mønster slik vi møter de i omgivelsene; trafikkskilt, vinduer/dører, brostein, takstein, gjerder. • Bruke kamera og ta bilder av form/ mønstre og studere dem.
<p>Tall og telling</p> <p>Opplive glede over å utforske og leke med tall.</p>	<p>Leke med tallsymbol og gjenkjenne noen.</p> <p>Kunne tellereglen til 10.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Telle i hverdagslige aktiviteter (baking, matlaging, butikken, borddekking osv.) • Telle ulike konkreter/ gjenstander og mennesker • Sanger, rim- og regler, bevegelsesleker • Bevisst bruke matematiske begreper som f.eks: former, størrelser, mengder og rekkefølger • Spill og puslespill • Tellematerieill, klosser, kulerammer • Kalender; dato
<p>Rom og posisjon</p> <p>Erfare plassering og orientering, og på den måten utvikle sine evner til lokalisering.</p>	<p>Vite hva som f.eks er: først/sist/midt i mellom, over, under.</p> <p>Kjennskap til ukedager, måneder og årstider.</p> <p>I lek og hverdagsaktiviteter få erfaringer med ulike typer mål, målenheter og måleredskaper.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Orienteringsleker; bildeorientering og nærkart • Stimulere barna til å fundere rundt avstander, vekt, volum og tid. • Kalender; ukedagene • Årstidene

KOMMUNIKASJON; KOMMUNIKASJON, SPRÅK OG TEKST – Femåringen bør erfare følgende:

Mål iht Rammeplanen kap. 3.1 og Kunnskapsløftets kompetansemål for 2.årstrinn:

MÅL	Innholdet	Arbeidsmåter/ Forslag til metodiske opplegg
<p>Kunne lytte, observere og gi respons i gjensidig samhandling med barn og voksne.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Dele barna i mindre grupper, slik at alle blir sett og hørt. • Bruke talekor. <p>Den voksne må være aktivt lyttende til det barnet sier.</p> <ul style="list-style-type: none"> • At barn og voksne stiller spørsmål til det som blir sagt/fortalt og gi barna gode forklaringer på det de spør om. <p>Den voksne må være bevisst sin forbildefunksjon for hvordan en lytter, gir konstruktiv respons og bruker kroppsspråk, talespråk og tekst.</p>
<p>Videreutvikle sin begrepsforståelse og bruke et variert ordforråd.</p> <p>Få erfaring og et positivt forhold til tekst og bilde.</p>	<p>La barna få kjennskap til et rikholdig utvalg begreper som dyr, klær, kroppen, mat, møbler, preposisjoner, farger, spørreord.</p> <p>Benytte bilder som utgangspunkt for samtaler/ undring/ refleksjon.</p> <p>Snakke om innholdet i det man leser.</p> <p>Utrykke egne opplevelser fra tekster i tegninger, bilder, musikk og bevegelser.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Snakkepakken • Språksprell • Magne Nyborgs metodiske opplegg • Høytlesing <p>Billedbøker, billedlotto, bevegelsessanger, Kims lek, egne erfaringer med konkrete (førstehåndserfaringer), rolle lek.</p> <p>Litteratur som tilbys må være variert og rikholdig, og være tilgjengelig for barna</p> <p>(Tekster fra ulike kulturer, norsk kultur og historie. Eventyr, sagn, nyere barnelitteratur osv.....)</p>
<p>Bruke språket for å uttrykke følelser, ønsker og erfaringer.</p> <p>Bruke språket til å løse konflikter.</p>	<p>Den voksne skal hjelpe barna å sette ord på ulike følelser hos seg selv og andre.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bruke reelle situasjoner til å veilede barnet til å sette ord på hvilke følelser som oppleves og hva barnet ønsker for seg selv og evt. andre. • Trene opp barnas evne til empati og medfølelse gjennom samtaler og veiledning av barn i ulike situasjoner.
<p>Kunne formidle noe i gruppe/være i fokus.</p>	<p>La barna få flere muligheter til å være i fokus og fortelle noe i en gruppe.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • La barna fortelle egne historier. • La barna gjenfortelle. • La barna få forklare og fortelle ferdig. • Fortelle fra egne tegninger. • Bruke drama/ rollespill. <p>Den voksne må jobbe for å fremme tillit mellom barn/barn og barn/voksne, slik at</p>

		barn føler glede ved å kommunisere og trygghet til å benytte ulike språk og tekstformer i hverdagen.
Lytte til lyder og rytme i språket og bli fortrolige med symboler som tallsiffer og symboler.	La skriftspråket være synlig i barnehagen. La barnet lære å skrive navnet sitt.	<ul style="list-style-type: none"> • Rim og regler, ellinger. • La barnet få erfaring med leseretning og skriftretning. • Legge til rette for tekstskeping. Skrive ned barnets historier. • Lese skilt, vareemballasje, boktitler og lignende. • Lekebokstaver tilgjengelig i ulike material. • La barnet erfare og hente informasjon fra oppslagsverk som faktabøker, internett og lignende.
Bli kjent med sanger, bilder, bøker media.	Se øvrige punkter for innhold/metoder.	
Oppmuntre barn med to eller flerspråklig bakgrunn til å være språklig aktive.		"Lær meg norsk før skolestart"

SOSIAL KOMPETANSE HOS 6-ÅRINGENE – BETYDNINGEN AV SYSTEMATISK OG GODT ARBEID MED UTVIKLING AV BARNES SOSIALE KOMPETANSE.

Sosial kompetanse handler om å kunne samhandle positivt med andre i ulike situasjoner (ref. rammeplan for barnehage pkt. 2.4). Barns utvikling av sosial kompetanse er en viktig del av læringen i barnehagen. Det er med på å gjøre barna i stand til å skape varige relasjoner og vennskap, vise medfølelse og empati, bli trygge på seg selv og bli en del av et demokratisk samfunn. De voksne er viktige rollemodeller, som skal veilede barna i samhandling og ulike erfaringer til å bli trygge, sosiale individer med respekt for seg selv og menneskene rundt seg. Barnehagen skal iht rammeplanen jobbe systematisk med fokus på følgende områder:

- Positiv sosial atferd
- Empati
- Selvkontroll
- Selvhevdelse
- Lek, glede og humor

Opplæringsloven §9a stadfester elevens rett til et godt fysisk og psykososialt miljø. Barn som har fått mulighet til utvikling av positiv sosial atferd vil lettere kunne bidra til et godt miljø for samhandling og læring i skolen.

FORSLAG TIL METODISKE OPPLEGG I BARNEHAGE OG SKOLE:

- Prosocial – Senter for sosial og emosjonell læring:
”**Steg for steg**” - Et program som er tilrettelagt både for barnehage og skole. Har til hensikt å øke barns sosiale kompetanse gjennom å øve på ferdigheter i empati, problemløsning og mestring av sinne i sosiale sammenhenger.
- Kari Pape
”**Æ trur dem søv**” – Om aktive voksne og sosial kompetanse i barnehagen.
- Kari Lamer
”**Du og jeg og vi to**” - Målsettingen med programmet er å ivareta og fremme barns sosiale kompetanse, forebygge og behandle mobbing, samt atferdsvansker som utagerende og innadventd problematferd.

Samtykkeerklæring til utveksling av opplysninger mellom barnehage og skole.

Informasjon

For å sikre en best mulig overgang fra barnehage til skole, kan det være viktig for skolen å vite litt om barnet. Barnehagen kan bare utveksle informasjon om oss og vårt barn dersom vi har gitt samtykke til det. Samtykket skal være «informert». (Unntak: Informasjon som er nødvendig for å redde liv og helse).

Et informert samtykke innebærer at jeg:

- har fått informasjon om hvilke opplysninger som skal utveksles
- vet hvordan opplysningene skal brukes og konsekvensene av dette
- er kjent med at det ikke skal utveksles flere opplysninger enn det som er nødvendig, og kun til ansatte som trenger informasjon for å ivareta barnet.
- er kjent med at jeg kan nekte at opplysninger om spesielle forhold utveksles, eller at spesielle fagmiljø eller enkeltpersoner får bestemte opplysninger
- er kjent med de konsekvenser begrensninger på informasjon kan ha for tilbudet til barnet og oss.

Aktuelle lovbestemmelser om taushetsplikt

Forvaltningslovens § 13 til 13e, Opplæringslovens § 5.4 og § 15.4

Jeg samtykker til at det utveksles informasjon mellom:

..... **barnehage og** **skole**

PPT Haugesund ogskole

Andre instanser:

.....

Samtykket gjelder fra 01.10.20.... til 31.07.20....

Barnets navn:..... Fødselsdato:.....

Dato:..... Underskrift foreldre/foresatte:.....

Skjema for oversikt av elever fra barnehage til skole

Informasjon

Skjemaet skal være med å gi skolen nødvendig informasjon over hvilken elevgruppe de kan forvente påfølgende skoleår.

Skoleår:.....

Navn barnehage:..... Skole:.....

Navn	Fødselsdato	Adresse	Navn foresatte	PPT	Nasjonalitet/ språk	Annet

Sted/ Dato

Underskrift styrer/ daglig leder

Frist: 15.november hvert år.